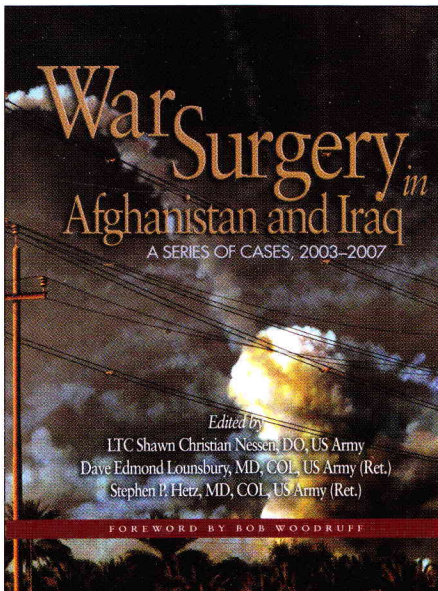

Niets verhullende medische oorlogsafbeeldingen in de twintigste eeuw

door dr. L. van Bergen

Een historisch essay aan de hand van een zojuist verschenen boek

Medio 2008 verscheen het boek *War Surgery in Afghanistan and Iraq: a series of cases, 2003-2007*. Het werd uitgebracht door het Borden Institute, een U.S. Army Center of Excellence in Military Medical Research and Education, gevestigd in het Walter Reed Army Medical Center in Washington DC. De auteurs waren Shawn Christian Nessen, Dave Edmond Lounsbury en Stephen P. Hetz en de foto's waren gemaakt door David Leeson van de *Dallas Morning News*. Het is bedoeld als lesboek voor Amerikaanse 'battlefield-surgeons'. Het eerste opmerkelijke ervan is dat het voor het eerst is dat een dergelijk boek werd gepubliceerd terwijl de erin behandelde oorlogen nog gaande waren (en zijn). Het tweede opmerkelijke is dat de erin getoonde foto's - vaak van GI's, maar ook van burgers onder wie enkele

kinderen - niets verhullend zijn. Mede vanwege dit laatste werd het uitermate low-key door de Amerikaanse krijgsmacht uitgebracht. Maar wellicht is de publicatie op zich nog wel het meest opmerkelijk. Juist vanwege het niets verhullende, en zeker voor burgers vaak gruwelijke karakter van de in het boek vertoonde foto's, hebben bepaalde delen van diezelfde krijgsmacht enkele jaren lang gepoogd de uitgave tegen te gaan. En als dan toch tot uitgave zou worden besloten, dan moest dat in gecensureerde vorm gebeuren. Een dergelijk boek zou, ook als dat niet de bedoeling was, als consequentie kunnen hebben dat de steun aan de oorlog, en daarmee de steun aan de Amerikaanse troepen, in gevaar zou worden gebracht. Overigens werd als officiële reden vaak gegeven dat dergelijke foto's de privacy van de getoonde soldaten zou kunnen schenden en de veiligheid van de in Irak en Afghanistan aanwezige soldaten in gevaar zou kunnen brengen, bijvoorbeeld doordat de tegenstander daardoor wist dat ook de befaamde Humvee geen garantie gaf dat lijf en leden zouden worden gespaard. De top van de Amerikaanse militair geneeskundige dienst wist deze plannen echter te verijdelen, al waren er ook binnen die MGD zelf meerderen die van mening waren dat dergelijke foto's nooit ofte nimmer onder civiele ogen mochten komen. Het waren opmerkingen die Lounsbury - internist, oorlogsveteraan en schrijver van handboeken gebruikt in het Walter Reed - met schaamte vullden. 'The average Joe Surgeon, civilian or military, has never seen this stuff. Yeah, they've seen guys shot in

this.' Het was kortom een medisch boek dat levens zou kunnen redden, niets meer en niets minder. Met een politiek-militaire agenda had het niets te maken en eventuele antioorlog-consequenties waren niet de zorg van een arts. Een dergelijk boek was noodzakelijk zodat de in burgerziekenhuizen opgegroeide chirurgen wisten dat niet alleen de wonden die ze te zien zouden krijgen anders en door de bank genomen erger zouden zijn dan die ze normaliter onder ogen kregen, maar ook zodat ze van tevoren zouden weten dat niet iedere techniek die geschikt is in vredesomstandigheden, ook zou kunnen worden toegepast in oorlogsomstandigheden. Gebrek aan mens en materiaal enerzijds, en hoeveelheid, ernst en aard van de verwondingen anderzijds zorgden ervoor dat improvisatie aan de orde van de dag was. Het was simpelweg slechte geneeskunde als er niet voor zou worden gezorgd dat de oplossingen die in de harde praktijk waren gevonden, niet al bekend zouden zijn bij de nieuwkomers voordat zij aan de slag gingen. Daarom ook zou de krijgsmacht juist blij moeten zijn met een dergelijk boek, aldus Ramanathan Raju, 'chief medical officer' te New York en voormalig chirurg. 'In the past, people said, "Oh, army surgeons are like butchers, they're not research oriented." This shows how skilful they are.' Geen wonder dus dat Hetz, kolonel bd, er nooit aan had getwijfeld dat ondanks alle oppositie het boek vrij op de markt zou verschijnen. 'It was just a matter of getting around the nitwits.'

Afb. 1: Francisco Goya: harde tekeningen. Bedoeling: aanklacht tegen de Fransen.

the chest. But the kind of ferocious blast, burn and penetrating trauma that's part of the modern IED (improvised explosive device of bembom, LvB) wound is like nothing they've seen, even in a Manhattan emergency room. It's a shocking, heart-stopping, eye-opening kind of thing. And they need to see this on the plane before they get there, because there's a learning curve to

Het wijst allemaal op een fraaie dualiteit met betrekking tot foto's die 'de waarheid' over oorlog laten zien. Moeten ze worden getoond juist omdat ze de oorlogswil verminderen of moeten ze juist daarom niet worden getoond? Moeten ze worden getoond omdat dat medisch noodzakelijk is of weegt dat op zich valide argument niet tegen de nadelen op? (Of moeten ze worden getoond simpelweg omdat het de taak van journalisten is om 'de waarheid' te laten zien, ongeacht de consequenties?)

Medisch historicus, VUmc-Amsterdam, afd. Metamedica/IOO.
Artikel ontvangen december 2008.